

(gevonden in archief Johan M Snoek, scan omgewerkt tot PDF Ria Snoek, okt 2016)

Bezoek aan Australië. (mei 1993)

(Johan M. Snoek)

De voornaamste reden om de tocht naar Brisbane te ondernemen (maar het werd bovendien een heerlijke vakantie) was: een bezoek brengen aan John DeNooy (vroeger: Zwerus De Nooij) en diens vrouw Beryl. John komt in mijn relaas Soms moet een mens kleur bekennen voor op p. 120/121:

"Het was te gevaarlijk om terug te gaan naar Torenstraat 5: daar zou men me immers het eerst zoeken. Ik ben toen eerst naar 'tante Cor van oom Jan de Nooij (uit Bennekom) gegaan, die ook had moeten evacueren en een paar kamers in Ede-Zuid had kunnen huren. Ze nam me vriendelijk op; een van de dochters en haar zoon, mijn vriend en neef Zwerus, waren bij haar in huis."

Later, nadat de Duitsers me mijn fiets hadden afgepakt, bleek Zwerus een redder in nood: de volgende dag al had hij een fiets voor me gepikt, nog met de Duitse kentekenen op het spatbord; de fiets had op slot gestaan voor een kapperszaak. In Hackett's verhaal (I was a Stranger) komt Zwerus voor onder de naam "Blue Johnny". Nog een citaat uit "...kleur...":

"Zwerus en ik waren al lang bevriend, onder andere omdat we geen van beiden veel voelden voor het kerkelijk bedrijf en het geloof der vaders. Het feit dat ik op mijn schreden terugkeerde, heeft de vriendschap in het minst niet geschaad".

In de jaren vijftig emigreerde Zwerus naar Australië. Sindsdien heeft John - met zijn vrouw Beryl - tweemaal Nederland bezocht. Hun dochter Juliana studeerde in Parijs; zij was een paar keer onze gast. Ik zou, na twee weken te hebben gelogeed bij John en Beryl, nog een paar dagen gaan naar hun zoon Allan en diens vrouw Sarah, die in Sydney wonen.

De heenreis.

Alles verliep voorspoedig: eerst (op dinsdagmiddag, 27 april 1993) de reis naar Londen/Heathrow vanwaar het vliegtuig van de Australische maatschappij Qantas vertrok. Het was jaren geleden sinds ik in zo'n groot vliegtuig reisde. Nieuw voor me was dat de vluchtgegevens (hoogte, snelheid, temperatuur buiten en afgelegde afstand) telkens bekend gemaakt werden op een televisiescherm, waarop af en toe ook een landkaart met de positie van het vliegtuig verscheen. Een enkel glaasje Beerenburg hielp me, in te dommelen en een paar uur te slapen.

In Singapore moesten we overstappen op een ander vliegtuig en we hadden daarvoor een paar uur de tijd. Een goede gelegenheid om je eens rustig te scheren en tanden te borstelen. Tengevolge van het tijdsverschil was ik op de heenreis twee nachten onderweg, op de terugweg maar één.

Een ruwe schatting brengt me op een afgelegde 17000 km Londen-Brisbane. Daar komt dan nog Amsterdam - Londen en Brisbane - Sydney (700 km) bij. Alles samen kom ik voor de hele reis boven de 35000 km, terwijl we vroeger op school geleerd hebben dat de omtrek van de aarde 40.000 km bedraagt. Voor mij bovendien de eerste keer in mijn leven dat ik de evenaar passeerde en me dus op (wat wij noemen) het zuidelijk halfrond verbleef.

Het vliegtuig had een uur vertraging maar toch was het nog vroeg in Brisbane: donderdagmorgen, half zeven. Daar stonden John en Beryl te zwaaien.

'k Heb hun raad opgevolgd: "Om de 'jet-lag' (achterstand tengevolge van het tijdsverschil) zo snel mogelijk te boven te komen, moet je er niet

te veel van aan trekken." Na een paar uur slaap zijn we er dus diezelfde dag al op uit getrokken.

Vanaf het begin hebben we veel gepraat. Soms verhelderde dat het punt van discussie, soms daarentegen was het resultaat: "We agree to disagree" (we zijn het erover eens dat we het oneens zijn). Die gesprekken hebben gedurende mijn hele tijd in Brisbane plaatsgevonden en over de inhoud ervan vertel ik direct wat, zij het niet in chronologische volgorde

De gesprekken.

Allereerst was er natuurlijk als onderwerp de gemeenschappelijke geschiedenis van John en mij. Daarmee bedoel ik niet zozeer de avonturen die we beleefd hebben met generaal Hackett want daarover hebben we het nauwelijks gehad. John vertelde uitvoerig over het moeilijke begin als nieuwe immigrant: hoe hij de eerste dag al een baan had, als bediende op een magazijn van Philips. Hoe het daarna bergopwaarts ging en hij later hoofdboekhouder werd bij een fabriek van multiplex en spaanplaten. Tenslotte werd hij mede-directeur van die firma.

Ook de situatie in Australië was uiteraard voor mij een interessant onderwerp. Nieuw voor me was dat elk van de vijf staten een eigen parlement heeft, soms zowel met een eerste als een tweede kamer. De politieke en economische situatie kreeg natuurlijk de aandacht evenals de kwestie van de "aboriginals" (oorspronkelijke bewoners).

In Readers' Digest stond een artikel over de Wereldraad van kerken waarin deze als een politiek uiterst linkse organisatie beschreven wordt, die bovendien in het contact met andere religies de eigen identiteit verwatert. Beryl vroeg me om mijn commentaar.

Wat de politiek betreft heb ik geprobeerd duidelijk te maken, dat de besluitvorming bij de Wereldraad op democratische wijze plaatsvindt waarbij niet de staf in Genève maar de kerken beslissen; dat vele christenen uit het Westen geleerd hebben ook eens te kijken door de ogen van hun medechristenen uit de z.g. derde wereld. Over de "verwatering": m.i. moeten christenen leven in de spanning tussen twee brandpunten: aan de ene kant openheid naar anderen en aan de andere kant in trouw aan de eigen identiteit; ter wille van de openheid zijn op grote vergaderingen aanhangers van andere religies als waarnemer aanwezig.

Beryl zwemt iedere dag terwille van haar gezondheid. Ze hebben het genot van een eigen zwembad en soms doken ook John en ik erin. Ook hebben John en ik geschaakt. Aandacht gaf en vroeg Goldie, een leuke hond. Mijn taalgebruik werd af en toe verbeterd: het is een zij, niet een hij. Beryl vertelde op humoristische manier over hun inspanningen om Goldie het moederschap te bezorgen. Dat is niet gelukt.

Een andere keer kwam het gesprek op de negerdominé Martin Luther King. Het is bekend dat hij in zijn privé-leven menige scheve schaats gereden heeft: hij werd in alles door de CIA afgeluisterd. Toch blijft hij voor mij een groot man die zijn leven gewaagd en geofferd heeft in de strijd tegen rassendiscriminatie.

Over homofilie waren we het niet eens maar lagen de standpunten toch minder ver uit elkaar dan gedacht was. We zagen over het onderwerp een Nederlands programma dat via de Australische televisie werd uitgezonden.

Het dagelijks leven.

Australië is een welvarend land. De prijzen zijn lager dan de onze, lijkt me. Ik kocht een paar pantoffels voor 10 A\$ (austr. dollar die pl.m. f 1,30

waard is). John en ik gingen naar een groenten- en fruithal waar je voor A\$ 1.- vier ananassen kon kopen.

Het klimaat in Brisbane is heerlijk: subtropisch. 'k Schreef zaken op die beter geregeld zijn in Australië dan in Nederland en kwam daarbij tot 8 punten; maar ik ben die aantekening kwijt en kom nu maar tot 6 terwijl de eerste twee ook in Nederland blijken voor te komen.

1. Bij oversteekplaatsen voor voetgangers krijg je niet alleen het groene licht maar hoor je bovendien een zoemtoon; niet zozeer om afwezige lieden te waarschuwen maar ten behoeve van blinden.
2. In de publieke telefooncel verschijnt het nummer dat je ingetoetst hebt op een schermpje.
3. Op veel plaatsen (bijv. in plantsoenen en langs de zee kust) zijn door de overheid fornuizen geplaatst ten gerieve van wie wil barbecueën; alleen voor het gas betaalt men een gering bedrag.
4. Aan het strand zijn publieke cabines waarin je je kunt omkleden en een douche nemen. Ze zijn gratis,
5. Op vele plaatsen zijn openbare toiletten; ze zijn gratis en ze worden goed schoon gehouden.
6. Er worden geen fooien gegeven; toch was de bediening over het algemeen hoffelijk en vriendelijk. (*zie eindnoot 1*)

Bezienswaardigheden.

Natuurlijk hebben we kangoeroes gezien, zowel in een park als zo maar in het wild; ook de bekende koala-beertjes. Ons werd als kind al verteld: "Als je deze beertjes van achteren aan hun staart trekt dan vallen van voren de oogjes eruit". Vraag: hoe kan dat? Antwoord: die beertjes hebben geen staart. Persoonlijk heb ik me nu van de juistheid van deze opmerking-kunnen overtuigen.

Wat verbluft sta ik op de foto met een hele troep vogels (lorikeets; een soort parkieten) op hoofd en armen; je krijgt op het voeder-uur een bordje met voer en jawel, een zwerm vogels daalt op je neer.

We maakten een tocht van drie dagen naar het noorden en zagen o.a. een regenwoud: bomen met wortels die van boven naar beneden groeien en dan pas de aarde binnendringen; en ceders. We zwommen in de Stille Oceaan. Iemand waadde langs ons en zei: "Kijk eens naar beneden". Daar zagen we vrij grote vissen langs onze voeten zwemmen.

Toen we onderweg even pauzeerden, zat er een troep pelikanen aan de waterkant, even rustig als de eenden zich gedragen in ons buurtje in Rotterdam.

Indrukwekkend was een enorm aquarium, "het grootste van het zuidelijk halfrond") dat dan ook Oceanarium genoemd wordt: voor je besef wandel je tussen kreeften, haaien en ander watergedierte door. Inderdaad is het Oceanarium links, rechts en boven de wandelroute aangebracht.

Ook op het punt van de cultuur is er in en om Brisbane veel te genieten. De stad heeft meer dan een miljoen inwoners en is zeer ruim gebouwd: er zijn veel gebieden met bungalows en weinig slums. John en Beryl wonen in de wijk Tarragindi; vandaar is het een twintig minuten per auto naar het centrum.

In dat centrum heb ik een dag op m'n eentje rondgedwaald, na door John op een gunstige plek "gedropped" te zijn.

Een tijd lang heb ik vertoefd bij het grote oorlogsmonument. De diverse gevoerde oorlogen worden door aparte, heel mooie gedenktekens gememoreerd: de eerste en tweede wereldoorlog natuurlijk maar ook de oorlog tegen de Boeren in Zuid-Afrika (Australië was en is immers lid van het Britse Gemenebest), die in Vietnam en in Korea. Mijn sympathie voor de ene oorlog is verschillend van die voor de andere. Op het hoof d-monument staat: "For God, King and Empire". Met het "For God" heb ik moeite.

In de RK kerk is een dienst aan de gang: ik luister voor een tijd. Ze gebruiken een bundel met moderne gezangen. In een kleiner gebouw vlakbij is ook een bijeenkomst aan de gang: het blijkt een vergadering van AA (anonieme alcoholici) te zijn.

Met de bus ga ik terug naar Tarragindi en stap uit bij Bramston street. Het huisnummer ben ik vergeten maar geen nood: de bungalow van John en Beryl herken ik al gauw, voornamelijk dank zij de prachtige rozen in de tuin: John's hobby.

Met z'n tweeën of met z'n drieën hebben we diverse andere dingen gezien. Men heeft drie bezienswaardigheden in één groot modern complex verenigd. Allereerst de "Art Gallery" met voornamelijk werken van Australische kunstenaars. Daarna bezochten we het museum voor natuurlijke historie: het is niet stoffig en saai zoals we dat in Nederland gewend zijn maar men is erin geslaagd het aantrekkelijk te maken voor een breed publiek.

Tenslotte gingen we naar de bibliotheek; ja hoor, ze hebben de Encyclopaedia Judaica, met mijn artikel over "De niet-RK kerken en de Joden tijdens de tweede wereldoorlog".

Kerkdiensten.

Het was mijn voornemen om de Nederlandstalige dienst te bezoeken maar die wordt slechts tweemaal per maand gehouden. De eerste zondag ben ik daarom naar de dienst van de Uniting Church in Tarragindi gegaan. John was zo vriendelijk me te vergezellen. We maakten grapjes. Hij: "Misschien word ik wel bekeerd". Mijn antwoord: "Verwacht geen wonderen"; en tegen Beryl: "k Zal hem onbeschadigd bij je terugbrengen". Het was een goede dienst.

Ook hier viel me - zoals zo vaak - de veelvormigheid van de gemeenteleden op. Het avondmaal werd gevierd en de ouderling die me brood en wijn aanreikte bleek in het dagelijks leven professor in een of ander moeilijk vak te zijn. Na de dienst maakte ik kennis met anderen, die weer in een heel andere beroepsgroep zitten.

Ook maakten we kennis met de predikant; binnenkort gaat hij met emeritaat maar hij is allerminst uitgeblust. "Nooit heb ik er spijt van gehad, predikant te zijn geworden", zei hij.

De volgende zondag (10 mei) gingen we naar de Nederlandstalige dienst waar prof. Han Spykerboer voorging; hij is een neef van Arie Spijkerboer en doceert Oude Testament aan het "College" van de Uniting Church. Zijn preek boeide me: het ging zowel over de dag van de arbeid als over moederdag. Een prima toepassing, die niet opgedrongen werd.

Het slotlied was: "God roept ons, broeders, tot de daad"; een lied dat

ook wij vroeger om de haverklap zongen maar tegenwoordig zelden meer. De voorganger wees op het ietwat sexistisch taalgebruik ("broeders") en vond dat we juist op deze dag ook wel "moeders" mochten zingen.

Na de dienst gingen John en ik met prof. Spykerboer en diens vrouw mee om het "College" te bezichtigen. Juliana en Allan blijken hier met hun kinderen op de middelbare school te zijn geweest. Prof. Spykerboer voelt zich zeer betrokken bij de theologische en politieke problematiek van Israël en het Midden-Oosten. Hij kent bisschop Bär van de studietijd.

Een Joods gezin.

Nadat ik gezegd had graag wat te willen weten over de Joodse gemeenschap in Brisbane, kreeg Beryl een idee: "Ik zal wel eens informeren bij de Joodse familie hier dichtbij." Het resultaat was, dat ik bij hen werd uitgenodigd voor het sabbatsmaal (op vrijdagavond dus). Kennelijk had Beryl verteld, dat haar neef uit Holland jarenlang in Israël gewoond had en over de tweede wereldoorlog publiceerde.

(Groot)moeder Hanna is geboren in 1910 te Praag (ze zal dus nu 83 zijn) en groeide op in Wenen; in 1938 kon ze Oostenrijk nog uitkomen, bracht de jaren van de tweede wereldoorlog door in Londen en emigreerde met haar (nu overleden) man in 1948 naar Australië. Hun enige dochter, Barbara, ging toen ze volwassen werd naar Israël en trouwde daar in de kibboets met Hillel; ze hebben drie kinderen. Het gezin kwam zes jaar geleden naar Brisbane waar Barbara nu maatschappelijk werk doet onder geïmmigreerde minderheden. Ook Hillel heeft werk naar zijn zin gevonden.

De mannen (Hillel, zijn zontje en ik) zetten keppeltjes op en de sabbatsliturgie begint. Het zontje weet beter waar de uit te spreken gebeden in het boek staan: kennelijk geeft de Joodse gemeenschap in Brisbane beter onderwijs in dit opzicht dan de (niet-orthodoxe) kibboets.

Barbara vraagt, of onze kinderen in Israël te lijden hadden onder discriminatie; ik vertel hoezeer ze zich daar thuis gevoeld hebben maar noem ook de geschiedenisles op school waartegen Ria opponeerde. Dat het antisemitisme in Oostenrijk nog erger was dan in Duitsland stemt Hanna volmondig toe.

Het gesprek komt - hoe kan het anders - ook op de politieke situatie. Hillel (ofschoon afkomstig uit een linkse kibboets) vindt dat er maar een Palestijnse staat in Jordanië moet komen - zodat Israël het bezette gebied kan houden. Hanna, ondanks haar leeftijd zeer bij de pinken, zegt over de toestand van nu: "Morally it is so un-Jewish".

Ze vertelt dat ze lid is van een WIZO (Women's International Zionist Organisation)-groep en vraagt of ik voor die groep wat wil komen vertellen over de tweede wereldoorlog en over onze jaren in Israël.

De daarop volgende maandagmorgen was de vergadering: de meeste dames waren van gevorderde leeftijd. De presidente moet ver in de 80 geweest zijn maar ze hield de touwtjes krachtig in handen. Hanna bleek de penningmeesteresse te zijn.

Ze zei vriendelijk: "Jochanan (mijn naam in 't Ivriet) is wat hardhorend dus willen jullie niet door elkaar praten want dan verstaat hij het niet". Ik bevestigde dat maar voegde er aan toe: "Als U tijdens mijn toespraak een vraag wilt stellen dan heb ik er geen bezwaar tegen dat U me interrumpeert". Dat zeg ik vaak alvorens een lezing te houden, maar daar wordt door niet-Joden zelden of nooit gebruik van gemaakt.

Bij dit publiek buitelt de ene vraag over de andere; men is nog zeer betrokken bij alles wat er gebeurde tijdens de tweede wereldoorlog. Het gevolg is wel, dat we aan de jaren in Israël niet meer toe komen. Als aandenken krijg ik van de dames een fotoboek van Brisbane.

De fabriek.

Het was een belangrijk punt op het programma: het bezichtigen van de fabriek (BRIMSPLY) van multiplex en spaanplaten, waarbij John als lid van de directie jaren lang was betrokken. Het sprak vanzelf, dat we alles in volle actie wilden zien.

John leidde me rond en legde alles uit. Enorme machines van Duits fabricaat zorgen ervoor dat complete bomen worden geschild en daarna in -soms uiterst dunne - plakken worden gesneden of als een lang breed lint opgerold. Niet alleen het eindproduct ziet er prachtig uit maar ook het proces zelf heeft een bepaalde bekoring. Het maken van spaanplaten gaat uiteraard heel anders in zijn werk.

Er werken ruim 100 mensen, voor een groot deel vrouwen. Ook vrij wat "aboriginals" en Vietnamezen. Bovendien een aantal gehandicapten: met name doven zijn bijzonder geschikt; zij hebben immers geen hinder van het lawaai waartegen de anderen hun oren met kleppen moeten beschermen.

De eigenaar (kleinzoon van de oprichter) de heer Brims is met zijn zoon aanwezig en John stelt me aan hen voor. Ze zullen binnenkort op reis gaan naar Duitsland. "Voor in- of verkoop?", zo vraag ik. Het antwoord is: "Geen van beide; we gaan een conferentie bijwonen van vakgenoten om zo op de hoogte te blijven van de laatste snufjes".

Van Brisbane naar Sydney.

De twee weken in Brisbane zijn nu bijna om. 'k Bied Beryl en John een maaltijd aan in een (door hen) met zorg gekozen typisch Australisch restaurant.

Mijn waardering voor gastheer en -vrouw is groot. John was onvermoeibaar in het bedenken en uitvoeren van de diverse trips; Beryl heeft volgens mij via haar familie de hoffelijkheid van de Britten geërfd, maar Britten kunnen beleefd zijn op een manier die je nu juist niet op je gemak stelt. Niets daarvan bij Beryl: ze dringt je niets op maar heeft wel de gave om te vermoeden wat je echt prettig vindt. Ze is een perfecte gastvrouw.

John en Beryl brengen me naar het vliegveld en ik reis in ruim een uur naar het hemelsbreed 800 km zuidelijker gelegen Sydney. Dientengevolge is het daar koeler.

Op het vliegveld staan Allan DeNooy en zijn vrouw Sarah me op te wachten, Ik Heb hen nooit eerder ontmoet maar wel foto's gezien en zodoende herken ik hen van verre, Sarah het eerst. Als hun gast zal ik nog vier dagen in Australië doorbrengen.

Allan en Sarah.

Allan is piloot bij de Australische luchtmacht; in die functie vloog hij met de minister-president van Australië naar Parijs, Londen, Bonn en Hongarije. Bovendien met de minister van buitenlandse zaken naar diverse landen in Afrika. Toch wil hij niet bij de luchtmacht blijven: hij heeft gesolliciteerd bij Cathay Pacific Airways, een Britse maatschappij gevestigd in Hongkong. Hij en Sarah zijn net terug van het sollicitatiebezoek aldaar. Ze denken en hopen dat het wel door zal gaan. Onlangs hoorde ik: inderdaad is Allan als piloot aangenomen. Hij zal nu eerst nog een aanvullende cursus volgen en dan mag hij die grote Jumbo's gaan vliegen.

Sarah is opgegroeid op de boerderij van haar ouders en leerde toen ze acht jaar was al paard rijden. Ze behaalde haar "master of arts" in Engelse letterkunde en filosofie. Nu volgt ze een cursus, "alles over paarden". Zij en Allan zijn dol op vijfdaagse tochten per paard: niet goedkoop maar een unieke belevenis. Iets voor Nederlandse liefhebbers?

Maar in Hongkong zal van dit alles niet veel kunnen komen. Misschien gaat Sarah aan de universiteit aldaar een cursus in iets nuttigs volgen.

De stad Sydney.

De stad telt meer dan 3,5 miljoen inwoners, is ruim gebouwd en voor onze begrippen onvoorstelbaar uitgestrekt. Een ruwe schatting brengt me tot de conclusie: in ieder geval groter dan de provincie Utrecht. Allan en Sarah wonen royaal binnen de stadsgrenzen maar de tocht naar het eigenlijke centrum betekent een rit per auto van een uur.

We beperken ons de eerste dag dan ook tot een grondige verkenning van de regio waarin ze wonen: voor het merendeel schitterende huizen, geboomte waarvan de bladeren een herfstkleur beginnen aan te nemen ofschoon er nog overal bloemen bloeien. Ergens in een boom zien we drie kakatoes. "Hier hebben we er teveel van en we moeten ze afschieten", zegt Allan, "terwijl een kakatoe in de Verenigde Staten schatten waard is."

We bezoeken een winkelcentrum; het is nog fraaier dan de winkelcentra in Brisbane en zou bewonderende aandacht trekken in Amsterdam of Rotterdam. De prijzen blijken laag; zeker levensmiddelen zijn goedkoper dan in Nederland. Een krant kost me 70 dollarcent, reken maar 9 dubbeltjes.

Het centrum.

Zaterdag zijn we met z'n drieën naar het centrum van de stad geweest. We begonnen bij de synagoge waar natuurlijk een dienst aan de gang was zodat we alleen om het hoekje gekeken hebben; en ik heb een foto genomen van de grote gedenkplaat aan de gevel.

Het museum voor natuurlijke historie is nog groter dan dat in Brisbane en nog meer ingesteld op de smaak van het publiek; troepen kinderen liepen er dan ook enthousiast rond. Soms neemt de zucht naar het populaire bizarre vormen aan. Zo heeft men een zaal met skeletten, o.a. een skelet op (het skelet van) een paard: "Skeleton Ranger" heet het geval. En er was een skelet in een bewegende schommelstoel met ernaast een poes en een hond plus een vogeltje in een kooi: allemaal skeletten.

De RK kathedraal had platen ter herdenking van het bezoek van paus Paulus VI en van paus Johannes Paulus II. Veel interessanter vond ik de barakken, waarin vroeger niet minder dan 600 gevangenen opgesloten werden als haringen in een ton: Australië werd immers gekoloniseerd - in het begin althans - door strafgevangenen, uit Engeland gedeporteerd voor soms slechts een licht vergrijp.

Hierbij laat ik het, al was het lang niet alles. We rondden dit gedeelte van de dag af met een maaltijd in het roterende restaurant op Sydney Tower, meer dan 300 m hoog. Je ziet de stad onder je in alle standen. Iets dergelijks bestaat er in Caïro en andere plaatsen. Prachtig.

Daarop brachten Allan en Sarah me - in weer een lange rit - naar

De familie Meischke.

Vader en moeder Meischke (al jaren geleden overleden) waren eens in Renkum mijn aankomstadres voor onderduikers. Na de oorlog emigreerden ze naar Australië. Ze hadden zes zoons, allen jonger dan ik. Drie hunner zijn nog in leven. Nu kom ik hun een exemplaar brengen van "Soms moet een mens kleur bekennen", waarin hun ouders vermeld staan.

Karel en Chris plus echtgenoten zijn aanwezig en ook twee weduwen (van *Jo en Evert*). We praten bij en halen vele oude herinneringen op

De kerk van Vanunu.

Eens kwam de Israëliische atoom technicus Vanunu tijdens zijn omzwervingen in Sydney, ging daar een kerk binnen en liet zich een paar maanden daarna dopen. Vervolgens ging hij het als zijn opdracht zien om bekend te maken dat Israël atoomwapens bezit. Daarop werd hij gekidnapped en nu zit hij zijn straf (20 jaar) uit in Asjkelon, in een isoleercel. Graag wil ik een dienst in "Vanunu's kerk" bijwonen. Allan en Sarah gaan mee.

In de buurt wonen veel hippies en *prostitués*. De (Anglicaanse) kerk is te vergelijken met de Pauluskerk van Hans Visser te Rotterdam. Maar hier zit een groter aantal "nette mensen".

De preek zegt me niet veel, maar de tweede schriftlezing is 1 Petrus 3:13-22. In het kerkblaadje staat dat men een tentoonstelling over Vanunu wil organiseren om de belangstelling voor zijn lot levendig te houden.

Na de dienst heb ik een gesprek met de predikant (*degene* die Vanunu doopte is er niet meer) die me vertelt dat alle contact met Vanunu verbroken is. "Misschien heeft hij zijn verstand verloren", zegt hij somber. Later heb ik een paar ansichten van Sydney gekocht om die vanuit Nederland af en toe aan Vanunu toe te sturen.

Tenslotte.

Opnieuw waren de gesprekken - nu met Allan en Sarah - belangrijk. We hebben het gehad over Willem de Zwijger, over de schrijver van de roman Exodus (Leon Uris) en de vraag: hoe geeft men de geschiedenis zo objectief mogelijk weer? enz. enz.

Een tip van Allan: er zijn veel overeenkomsten tussen Australië en *Canada* (waar hij 1,5 jaar heeft gewoond). Beide landen hebben een grote oppervlakte en zijn dun bevolkt, namen veel immigranten uit Europa op en hebben een probleem met de oorspronkelijke bewoners. Uiteraard zijn er ook verschillen.

Maandagmiddag: mijn gastvrouw en -heer brengen me naar het vliegveld en ik dank hen zeer hartelijk voor al hun goede zorgen: ze hebben het geweldig gedaan. Dan moet ik door de veiligheidscontrole, heb m'n handen vol en zet dus die gekke hoed maar op m'n kop. "That 's a very nice hat, sir", zegt de beambte vriendelijk. Zo zie je alweer.

De terugtocht - met deze keer een pauze in Bangkok - verliep zonder problemen. Vreemd is het om over het vaderland heen te vliegen en dan via Londen terug te gaan naar Amsterdam. Het was een prachtige tijd!

Rotterdam, 31 mei 1993

1 Een van de vergeten bijzonderheden is waarschijnlijk de dunschiller. Johan bracht voor vrouw en kinderen een dunschiller mee. Dat was toch zo 'n handige uitvinding! Maar iemand verklapte hem, dat je die handige mesjes in Nederland ook kon kopen © Ria Snoek, okt 2016